

Učiteljski Tovariš

Glasilo „Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani“.

Urejujeta:

Jakob Dimnik in **Engelbert Gangl**

učitelja v Ljubljani.

Izdajatelj in odgovorni urednik: **Jakob Dimnik**, Šubičeve ulice št. 3.

Vsebina: Regulacija učiteljskih plač na Kranjskem. — T. Doksov: Knjige „Slovenske Matice“ za leto 1897. — Jos. Korošec: Katere lastnosti goji učitelj-vzgojitelj? — Janko Leban: O pravopisu v slovenski ljudski šoli. — Književnost in umetnost. — Naši dopisi. — Vestnik.

Regulacija učiteljskih plač na Kranjskem.

(Poročilo finančnega odseka o uredbi plač učiteljskega osebja na javnih občinah ljudskih šolah na Kranjskem.)

(Dalje in konec.)

Deželni glavar: Želi se kdo besede? Nihče se ne oglasi.

Ker ne, ima gospod poročevalec besedo.

Poročevalec Višnikar: Ker so se vsi predgovorniki tako simpatično izražali o predlogih finančnega odseka, mi je pač lahko zastopati te predloge. Jaz bi le še rad par besed izpregovoril na nekatere opazke gospodov predgovornikov. Gospod poslanec Pakiž je vprašal, kaj bo z naklado na pivo in kako bomo pokrili večje potrebščine. Omenjam v tem oziru, da za letos ne bo potreba nobene posebne naklade, in ravno zato smo rok odložili, da stopi zakon v veljavnost šele dne 1. vinotoka t. l. Za ostali čas se ne bo veliko potrebovalo, tako da bo lahko izhajati letos brez posebne naklade; za prihodnje leto pa bo imel deželni odbor skrb za to, da nam predloži primerne predloge. Gospod poslanec Povše tudi pri-

znava opravičenost in potrebo zboljšanja učiteljskih plač, a opozoril je na to, da je potrebščina za ljudsko šolstvo znašala l. 1875. samo 98.000 gld. Ta številka ni popolnoma pravilna. Jaz sem zadnjič pri proračunu normalnega šolskega zaklada tudi izračunil potrebščino za l. 1875., pa po mojem računu je znašala, ako se prav spominjam, 174.000 gld. izvzemši Ljubljano, ker se moj račun na ljubljansko učiteljstvo ni oziral, ker je takrat mesto samo plačevalo učiteljsko osebje, tako da se lahko reče, da je potrebščina za celo deželo l. 1875. znašala 200.000 gld. Lotos, kakor sem že omenil, znaša brez tega zakona okroglo 400.000 gld. Na drugi strani pa je tudi istina, da se je število učiteljev in šolskih razredov od takrat podvojilo in napravilo nad 100 novih šol. Povišanje potrebščine izvira torej tudi iz tega. Sedanji višji troški se opravičujejo tudi z ozirom na to, ker je dokazano, da danes obiskuje ljudsko šolo več kakor polovico več učencev in učenk, kakor pred 25 leti. Večkrat se čuje kritika, da je navzlic žrtvam, katere prinaša dežela za naše šolstvo, vendar slabo ali vsaj ne tako, kakoršno bi moralo biti. Mogoče je, in ne bom temu ugovarjal, da so tu in

Knjige „Slovenske Matice“ za l. 1897.

Zgodovina slovenskega slovstva. — III. del, II. zvezek. — Spisal Karol Glaser. — Z elementarno silo je zavrelo leta 1848. po vsi izobraženi Evropi, in vsi prosvitlenejši duhovi so dali v srcu kipečega duška po svobodi, ki je zora lepši bodočnosti vsakega naroda. Tudi nas Slovence je zbudilo to leto iz dolgotrajne, brezplodne letargije, in začelo se je veselo gibanje na vsakem polju narodne prosvete. In to dobo — od l. 1848. do 1870. — za katero je sicer za nekaj časa zavladala sapodušna reakcija, nam opisuje prof. Glaser v III. delu 1. in 2. zvezka svoje slovstvene zgodovine. — Velika je naloga slovstvenega zgodovinarja, in resno in temeljito mora premisliti na vse strani, kdor se loti takega dela, drugače se ga rajši ne lóti! Odkar je prof. Kleinmayr Slovence „osrečil“ in presenetil s svojo lit. zgodovino žalostnega spomina, se je čul od raznih strani le en glas, da se lóti takega dela mož, ki

ga bo mogel izvršiti tako, da bomo mogli dati knjigo v roke tudi izobraženemu, našega jezika večjemu tujcu. In res! „Matica Slovenska“ se je odločila, da poda Slovencem tako knjigo, katere III. del (II. zvezek) imamo pred seboj.

Ne bomo ocenjali zvezka strokovnjaški — v to so poklicani strokovni listi — vendar mislimo, da smemo tudi mi, ki z zanimanjem zasledujemo razvoj našega slovstva, izreči o nji nekaj misli.

Preden preidemo do tega, naštejmo odličnejše može, ki jih obravnava v tem zvezku pisatelj.

Pred vsem se končava Marnov životopis, za katerim pride Cegnar, Umek, S. Jenko, Bilec, Kočevar, Vijanski, Trdina, dr. Krek, Mencinger, Hrovat, Tušek, Erjavec in Levstik, nekaj pisateljev pa je dal natisniti z drobnim tiskom, kar naj najbrže znači, da teh ne moremo meriti s prvoimenovanci, toda zdi se nam, da g. pisatelj tega razločka vsaj glede Vijanskega nikakor ni pogodil. — Metoda, kako opisuje posamezne pisatelje in kako jih karakterizuje, je taka,

tam te pritožbe morebiti opravičene, ali ozirati se moramo tudi na to in uvaževati, da je pred 30 leti še jako malo učencev in učenk obiskovalo šolo, dočim jo morajo danes vsi obiskovati. Takrat so šolo obiskovali večinoma le boljši dečki, in ti so se res nekoliko naučili. Ogromna večina za šolo godnih otrok pa ni znala ničesar.

Končno se zahvaljujem še prevzvišenemu gospodu deželnemu predsedniku, da se je tako simpatično izrazil o našem šolstvu in bi le še dostavil, da bi učitelji uvaževali dobrohotnost, s katero visoka zbornica presoja predloženi načrt zakona, prosil bi jih in nadejam se, da bodo v prihodnje še z večjim veseljem in večjo vnemo, kakor do sedaj, delovali na polju našega šolstva sebi v čast in domovini v blagor. (Odobrovanje.)

Poslanec Povše: Prosim besede za faktično opazko! Ker je gospod referent omenil, da številke, katere sem prej navajal, niso prave, povem, da jaz nisem napravil posebnega računa, ampak da sem dobil številke od častitega gospoda poročevalca za deželni proračun, ki nam jih je v finančnem odseku navajal. To konstatujem.

Poročevalec Višnikar: Mislim, da zadevajo dotične številke samo učiteljske plače in ne cele potreščine za šolstvo.

Deželni glavar: Prosim gospoda poročevalca, da preide v nadrobno razpravo.

Poročevalec Višnikar: Preden čitam zakon, prosim, da se popravijo sledeče tiskovne pomote:

V slovenskem tekstu, člen I. § 3., četrti odstavek tretja vrsta je besedo „premakniti“ premeniti v „pomakniti“. Dalje je v šestem odstavku v tretji vrsti besedo „in“ izpremeniti v „ali“.

V členu II. § 6. drugi odstavek, tretja vrsta, v slovenskem tekstu je besedo „so“ izpremeniti v „se“.

Sedaj preidem na čitanje zakonskega načrta. (Bere:)

„Člen I.

§§ 2., 3., 5. 6. zakona z dne 29. listopada 1890. l., dež. zak. št. 23, so v svoji sedanji besedi razveljavljeni in se odslej glase tako:“

(Obvelja.)

da nikakor ne odgovarja zahtevam, katere moramo dandanes staviti do slovstvenega zgodovinarja. Iz teh životopisov nikakor ni uvideti, kako je napredoval dotični pisatelj, kako se mu je širilo duševno obzorje, kako so vplivale nanj sodobne socijalne in druge razmere, kako je žil in se boril, katere ideje je propagoval in kako je vplival na svoje sočasne in poznejše literate. Slovstvenemu zgodovinarju bi morali biti pisatelji ljubljenci, katerih se oklepa kakor ljubljenska svojega ljubljenca. Iz vsake vrste bi moralo dihati toplo čustvo, ki ga goji do svojega opisovanca, ne pa suhoparno konstatovanje rojstvenih dat — ko bi bila le vsa prava! — in pa prazno naštevaje njegovih del! — Slovstvena zgodovina bodi pisana s temperamentom in z gorko ljubeznijo do stvari same, ne pa morebiti iz kakega drugega nagiba. Žalibog, da v knjigi pogrešamo baš tega živahnega tona!

Nekoliko opomb še! O Cegnarjevih pesnih se nam ne zdi verjetna trditev, da bi bile napravile tolik vtisk na Slovence kakor v zadnjih časih Gregorčičeva zbirka. (Gabrščkova „Slov. knjižnica“.)

§ 2.

„Letne plače na javnih občin ljudskih šolah stalno nameščenih učiteljskih oseb so razdeljene v štiri vrste, in sicer:

v plače	I. vrste	z 800 gld.	
„	II.	700	„
„	III.	600	„ in
„	IV.	500	„

Učiteljice so enake z učitelji, samo v I. in II. plačilni vrsti se določajo plače učiteljic z 90 odstotki letne plače, katero dobiva moško učiteljsko osebje v enaki plačilni vrsti.

Letna plača začasno nameščenih učiteljev (učiteljic) je določena s 400 gld.*

(Obvelja.)

§ 3.

„Od skupnega števila učiteljskih oseb pripada v I. vrsto deset odstotkov, v II. vrsto petnajst odstotkov, v III. vrsto trideset odstotkov in v IV. vrsto petinštirideset odstotkov.

Držeč se teh določil uvrsti deželno šolsko oblastvo pri prvi sestavi osebnega statusa učiteljsko osebje z ozirom na njegov službeni čas v stalni lastnosti in na zadovoljilno službovanje.

Poznejša pomaknitev iz ene plačilne vrste v naslednjo višjo vrsto se vrši pod istimi pogoji.

Z ozirom na izvrstno službovanje in na posebne razmere službenega mesta se more učiteljsko osebje uvrstiti odnosno pomakniti v višjo plačilno vrsto tudi ne glede na službeni čas, vendar pa mora biti od izpraznjenih mest najmanj $\frac{4}{5}$ mest nameščenih po službenem času naprejšnje plačilne vrste.

Pomaknitev iz ene plačilne vrste v naslednjo višjo se vrši praviloma le enkrat v letu, in sicer po razmerju osebnega statusa od dne 1. prosinca vsakega leta.

Ako se v kaki drugi deželi že stalno nameščena učiteljska oseba namesti na Kranjskem kot učitelj ali učiteljica, določi deželni šolski svet v sporazumu z deželnim odborom plačilno vrsto in vrstni red, v katero je uvrstiti to učiteljsko osebo.“

(Obvelja.)

Kako bi nam lahko naslikal S. Jenka in opisal njegove pesmi, se je povdarjalo že drugod; a o njem ne pove dosti več kot o Bilcu, ki mu kot pesnik ne sega niti do kolen! V Levstikovem životopisu dostavlja brez potrebe, „da je gimnazijo dovršil brez mature“, kakor bi mu to moglo kratiti njegovo slavo; tudi ni Levstik zapel pesmi: „Pesek laja hov, hov, hov“, ampak: „Psiček laja hov, hov, hov“ . . . Tudi v malenkostih treba pri takem delu natančnosti!*)

Poleg teh pripomenj pa rade volje priznavamo izredno marljivemu pisatelju veliki trud in veliko požrtvovalnost, ki ju je imel, pišoč to knjigo, ki bo služila v izboren arhiv bodočemu literarnemu zgodovinarju.

T. Doksov.

*) Že lani sem opazil pri pregledovanju I. zvezka neznatno pogrško: Vojteh Kurnik namreč ni bil mizarski, temuč stolarski mojster v Ljubljani.